

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

É R T E S I T Ő J E

Megjelen havonkint egyszer.

Felelős szerkesztő: SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Kla uz ál - ut c za 4. szám küldendők.
Szerkesztői iroda Sip-ut c za 12. sz.

Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.”
Előfizetési ár: Nem tagok számára
egész évre 2 frt.
Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

Visszapillantás.

Az orsz. magyar izr. Tanítóegyesület Értesítője főállásának 9-dik évébe lépett. Magyar zsidó felekezeti lap, senkitől sem támogatva, mint csakis az ország zsidó tanítóitól szellemileg úgy, mint anyagilag, ez már magában oly tény, mely fényt vet a zsidó tanítóságra és dicséretes tanúságot tesz azon hazafias szellemről, mely a zsidó tanítóságot lelkesíti. Ha visszapillantunk akár lapunk kifejtett munkálkodására, akár tanítóink haladására, egyaránt meglehetünk elégedve. A f. é. augusztus havában a közgyűlés alkalmával egybegyűlt tanítók mind azokra, kik tárgyalásaikat érdeklél követték a legkedvezőbb benyomást tették. Először is egy tökéletesen megmagyarosodott országos tanítótestülettel találkoztunk, mely nem csak magyarul tárgyalt, hanem a magánérintkezésben csakis magyarul társalkodott, értekezett.

A tárgyalások alatt pedig annyi paedagogiai szakismeretet, szónoki tehetséget és jártasságot a héber és magyar irodalomban tanusítottak, hogy büszkélkedhetünk tanítóságunkkal. A tanítók viszonya a hitközségekhez is javult; a tanítók véglegesítésével mindinkább megbarátkoznak, a miben részint lapunknak is van érdeme. Az első helyen elismerést érdemelnek azonban a kir. tanfelügyelő urak, kik sok helyen erélylyel léptek föl és a törvénynek érvényt és a tanítóknak igazságot szereztek.

Könyvkiadványaink mindinkább tért hódítanak és el nem hallgathatjuk e helyen, hogy a m. év augusztus havában tartott II. országos tanítói testület előkészítő bizottsága a nagygyűlésre készített javaslatában a zsidó tanító-egyesület olvasói könyveihez egészen hasonló tervezetet terjesztetett be. Ez világos jelensége, hogy a tanító-egyesület az assimiláció terén is teljesíti kötelességeit.

Még az antisemitismust is kell, hogy felemlitsem, ámbár bennünket csak mint zsidókat, mint hitünkhöz hiven ragaszkodó magyar polgárokat érinti; mert mint tanítók nem igen éreztük. A hazai paedagogiai sajtó egy két lapot kivéve — nagyban megőrizte szeplőtlenségét e ragálytól és ez igen természetes dolog. A tanítók mind, mind szegények; nincs irigyleni

való sem a zsidó sem a keresztény tanítónál és azért szép egyetértésben élnek. Együtt dolgoznak az egyletekben a paedagogiai sajtóban s miután együtt szenvednek, tehát együtt örülnek is.

És most kezdjünk újra a munkához. Béke és áldás mindnyájunknak.
Szántó.

Zsidó, vagy nem zsidó: becsüljük meg egymást.

Dr. Márki Józseftől (egy cikk a magy. paedagogiai szemléből.)

Kényes föladat, mint minden olyan, melynek megoldása előítéletek körül forgolódik; mert hogy a zsidógyűlölet vastag előítéleteken alapszik, az bizonyos.

Oly természetű kérdés ez, mint testi világban a kelés, melyet, habár a legjobb szándékból, érinteni sem lehet a nélkül, hogy birtokosának kínos fájdalmat ne okozzunk.

De hát végre orvosulhatlanul hagyni sem a testi, sem a szellemi bajt nem lehet, nem szabad; nem — különösen az előítéleteket, melyek mint valóságos Pandóra-szelenczék, az emberiségre, nemzetek, népek s egyesekre kezdettől a legtöbb átkot árasztották, s — horribile dictu! árasztják mai nap is, fölvilágosodott századunkban!

Az előítéletek kiirtása mindenkinek erkölcsi, emberbaráti s hazafias kötelessége; a népnevelőknek pedig, világiaknak ugy, mint egyháziaknak, azonfelül éppen hivataluk szentsége hozza azt magával.

Am valamint testi bajoknál ugyanazon betegséget egy orvos szelid hatású, s mégis sikeres gyógyszereivel űzi tova, míg a másik durva bánásmóddal azt csak elmérgesíti: épen ugy az előítéletek megszüntetésénél hasonló kétféle eljárás követhető.

Jelen sorok írója állását e tekintetben a következő életszabály vérté mögött hiszi biztosíthatónak: „Zsidó vagy nem zsidó: becsüljük meg egymást!”

A legkevesebb, mit ember embertársától megkívánhat, e pár szóban összpontosul: „Becsüljük meg egymást!”, azaz: vizsgáljuk meg, vagy legalább tekintsük egymás becsét, s a szerént bánjunk egymással.

Ki ennyire sem méltatja embertársát, ki tehát arra semmi tekintettel nincs s csak vakon bánik el vele: az a legnagyobb zsarnok, ki valaha született; az a szabadság legveszélyesebb ellensége, s mint ilyenek, nincs emberek közt helye.

Ha már ez életszabályt követjük, a mint józan észszel mást nem is követhetünk; akkor szükségképpen kérdezni fogjuk: kik vagyunk mi és kik mások? mi különbség van köztünk és mások közt?

Kérdezni fogjuk — hogy ezennel tulajdonképeni tárgyamra térjek — mi oly különbség van köztünk keresztények és zsidó polgártársaink között, mely minket följosositana, hogy őket, és különösen csak őket gyűlöljük s üldözzük?

Leginkább a következő különbségeket szokás fölfordani:

1. **A zsidó csal.** Honnan következik, hogy: a **keresztény nem csal.** De igaz-e ez nevezetesen az utóbbi? Én sokszoros tapasztalás után ellenkezőről vagyok meggyőződve; s ugy vélem más, sőt vala menynyi keresztény társam is, ha elfogulatlan akar lenni, osztja e meggyőződésemet. És így nemcsak a zsidó csal, hanem bizony csal a keresztény is. Nem mon-

dom, hogy mindenik. Ki mezné ezt állítani? De hát a zsidó is mind csaló-e? Nagy mérvű, akár vallási, akár nemzetiségi önhittség s elfogultság kíván-
tatik hozzá, hogy valaki ilyesmit nyugodt lélekkel komolyan állithasson.

Az tehát bizonyos, hogy csalás történik mindkét részen, mind zsidó mind keresztény által, habár nem egyenlő irányban. De ki és mi ennek oka? Kettőn áll a vásár, szokták mondani: adón és vevőn. Akár adsz, akár veszesz, ne enged magadat megcsálni. Am ehhez tanulás, gondolko-
~~dás s szemesség~~ kívánatik. Tehát tanulj, gondolkodjál és légy szemes, Lám az angolt, franciát, svájcit s ~~egyéb magas~~ műveltségű országbeleiket zsi-
dók nem csalják, (ki hallotta ezt?); mert azok persze értenek a dologhoz s kinyitják szemeiket akár mint adók, akár mint vevők. Kit megcsalnak; ~~saját~~ tudatlansága és gondatlanságának tulajdonítsa, ne másnak. Adás-
vevési közmondás: „Ki behunja szemét, nyissa ki a zsebét.“

2. **A zsidó uzsorás.** Innen megint az következik, hogy tehát: a **keresztény nem uzsorás.** Mire nézve én ismét csak azt jegyzem meg, mit előbb a csalásra megjegyeztem; s hasonló következtetés után ismét oda jutok, hogy bizony **vannak keresztény uzsorások is.** Itt állapodjunk meg, s vegyük vizsgálat alá hogy valjon tulajdonképen bűn-e az **uzsora?** Bűn-e az ha én pénzem használatát másnak ingyen oda nem adom? Avagy az a bűn, ha én másnak szorultságán pénzem használatának átengedése által segítek? Bűn az, ha a kölcsönadó a kölcsönvevővel bizonyos kamatra nézve, ha mindjárt nagy is az, megegyezik s azt annak idejében a tőkével együtt követeli? Mi volna jobb a kölcsönkérőre nézve, az-e, ha a pénz-
tulajdonos megtagadná tőle a kölcsönt, vagy pedig, ha a már adott pénz-
ért a közmegegyezéssel megállapított bármily nagy kamatot követeli s megveszi?

Bizony, bizony, ha a munkás megkívánja munkájának bármennyire fölszigázott díját: épen úgy a pénz is megkívánhatja a használatáért járó kamatot.

Egyébiránt a megvevő kamat ellen is van biztosíték, melyet nyújt: egy kis tanulás, szorgalmas munkásság, takarékosság s mértékletesség. Ez által juthatsz, kedves atyámfia, némi szerencse mellett, mely legtöbbszörre szintén magadtól függ, — pénzhez; s nemcsak te nem leszesz kénytelen másoktól pénzt kölcsön kérni, inkább te fogsz adhatni azt mások-
nak, kik akár tehetségben, akár tevékenységben, akár pedig gazdálkodás-
ban utánad állanak.

3. **A zsidó keresztény vérrel él.** Honnan persze ismét, azt következtethetni, miszerint: **a keresztény nem él keresztény vérrel.** azaz: **hogy nem ont keresztény vért;** mert utoljára egyre megy: a kiontott vért akár az eszi meg, a ki ontja, akár pedig ebekkel nyalatja föl azt.

Itt azonban kettő bizonyos: **először,** hogy a napi és évezredes történetek szomorú tanúsága szerint, mióta a keresztény világ főnáll, a legtöbb keresztény vért maguk a keresztények ontották; sokkal kevesebbet a pogányok, legkevesebbet pedig a zsidók; **másodszor,** ha a zsidók keresztény vérrel élnének, már rég hirök-hamvok sem volna; mert hiszen rendezett polgári társaságban alig mulik ki ennek valamely tagja ismeretlen halállal; s ha mégis ez történik, lehet-e mindjárt azzal előállni, hogy ily halál zsidó kezek által történt? Így tehát, ha megtörténnék is, hogy míg a keresztény 100 keresztényt gyilkol, addig a zsidó egyet (mert hisz a zsidó is ember, annak ereiben sem kering vér helyett savó!); ez annyira szük kosztot nyujtana, hogy a mellett bizony szegény zsidó polgártársaink

egy napig sem élhetnének meg. S ha már egy ily gyilkosság rájuk bizonyulna, kétséget nem szenved, hogy az érdemlett büntetés elérné őket. Csak azt ne kívánjuk, hogy ártatlanok bünhödjenek.

Innen van, hogy a részint elfogult, részint avatlan nagy tömeg a bírák által kimondott fölmentő ítélettel olykor nincsen megelégedve; sőt általában alig képzelhető itéletet, mely mindenki megelégedésével találkozni szerencsés volna. De ez nemcsak oly bünperekben van így, melyekben zsidó az alperes, hanem oly perekben is, melyekben mint alperes, mint vádlott, keresztény volna elítélendő.

A három különségnek e szerint, melyeket némely keresztény polgártársaink elégséges okoknak találnak, hogy zsidó polgártársaikat gyűlöljék s üldözzék*), zérusra leszállítása sikerülvén: arra nézve, miként kelljen zsidó atyánkfait megbecsülnünk, nézeteim ezek:

Sokszor hangoztatott igazság, hogy számunk, több más minket körülözönlő nemzetéhez képest, elenyészőleg csekély.

Ezen igazságból kiindulva, minden igaz magyarnak elengedhetetlen hazafias kötelessége, számban s erőben gyarapítani nemzetét.

A különféle módok, melyek szerint ez történhetik, nem állanak mindenkinek hatalmában, p. egész népségnek betelepítése, anyagiakkal és szellemiekkal ellátása stb.; miként ezt őseink, az országba költözésük óta, a legközelebbi időkig (a csángókig) több s kevesebb szerencsével s belátással egyszer-másszor fogantatba vették.

Ámde a megférés, békében élés, az így közénk származóit népségekkel; a kapocsnak, mely mint polgártársakat minket velük összeköt, nemcsak meg nem lazítása, de inkább minél szorosabbra fűzése; ezek már mind oly dolgok, melyeket egyesek is eszközölhetnek s eszközölni szent kötelességük. Mert: „viribus unitis“ és: „a haza minden előtt.“

Különösen mi a zsidókat illeti: nem látom helyes okát (és helyes ok nélkül okos ember nem cselekszik), miért kelljen ezeket inkább gyűlölni s üldözölni, mint más nemzetiségeket s vallásfelekezeteket; a zsidókat, kik hozzánk a németekkel együtt legnagyobb mértékben ragaszkodnak. kik anynyi jeles polgárt szolgáltattak már hazánknak a tudomány és közügy mint magánélet terén, legkevesebbé sem véve ki magát a magyarsítás terét sem.

Minden bünt, melylyel a zsidókat vádoljuk, föltaláljuk a keresztényekben is; és minden erény, melylyel a keresztények bírnak, föltalálható a zsidókban is.

Azonban mégis vannak tulajdonságok, melyek Magyarországon vagy csak a zsidókban lehetők, vagy legalább, melyek ugyanazokban nagyobb mérvben fordulnak elő. Ilyenek; észfinomság, kedélyesség, kitartás, előretörekvés, nyervág, számítás, tevékenység, mértékletesség, takarékoság, szaporaság stb. Oly tulajdonságok melyek miatt nemcsak gyűlölni s üldözni nem, de inkább becsülni kell a zsidó népet, s melyeket tőlük, ha képesek vagyunk rá, el kellene tanulnunk s azokat minden keresztények, különösen nekünk magyaroknak magunk között minél inkább meghonosítanunk s országszerte elterjesztenünk.

Annyi bizonyos, hogy nem lovagias, nem hősies, és így magyarhoz legkevésbé illő eljárás, ellenünkön (ha már a zsidókat erővel ellenünknek

*) Hát arra mi ok van, hogy keresztény a keresztényt, magyar a magyart, sőt rokon a rokont gyűlölje és üldözze? Pedig, fájdalom, ezek se tartoznak a ritkaságok közé. M.

képzelmük) azáltal győzni akarni, hogy attól minden áron szabadulni igyekezzünk, mintha félnénk ugyanazzal a sokkal kisebb számú néppel a közös magánéletpályán versenyezni.

Szóval: a zsidóktól tanulhatunk s azokra nemcsak nekünk, de minden nemzetnek szüksége van, mely még maga is nem eléggé zsidó azaz: mely még nem bír annyi képzettséggel, hogy a zsidó ki ne bírjon rajta fogni. Honnan következik, hogy a zsidókat, habár hatalmunkban állana, a mint nem áll még magának a nagy Orosz biróadalomnak sem, — nemcsak kiűznünk az országból, talán Jernzsalembe, nem volna okosság; hanem inkább, ha köztünk nem volnának, őket behívni, mint behívunk már annyi népet, magyart és nem magyart, keresztényt és nem keresztényt, műveltet és műveletlent, — ez volna okosság. Csakhogy aztán tudjunk a behivattaktól tanulni s minket azokhoz, azokat hozzánk idomítani; úgy hogy e kölcsönös összesimulás által minél műveltebb, nyelvre s érzésre magyar polgárokat nyerjen a haza. Mert annyi áll, hogy magyar vérrel szerzett földön csak magyar polgárnak lehet helye*).

Budapest, 188. szeptember 3-án.

* * *

Szerkesztői megjegyzés. Dr. Marki ur a jó régi magyar világ embere. Szegény, még ott áll, hol Deák, Eötvös, Klauzál, Szemere, Kemény, Csengeri és a mint azt az egész czopfos sereget hijják, állottak. Ő a liberalismust és a humanismust úgy érti, mint ha abból nem lehetne lealkudni semmit, vagy bele okoskodni semmit és így a zsidó is ember volna. Ott ülven a magy. kir. egyetem könyvtári hivatalában, mit sem tudván a Függetlenség és Budapesti hirlap létezéséről, még a ritualis vérbűnben sem hisz; de még azt sem tudta, hogy az nem modern a mai világban, hogy a zsidó iránt is igazságosak legyünk. A P. Sz. érdemes szerkesztője, Rill József ur érezvén a cikk ebbeli fogycatkozását, egy szerkesztői megjegyzésben azt mondja: Minket, megvalljuk e cikk nem elégített ki. Rill ur szerette volna látni, ha ez alkalommal a papokkal és a kormánnyal is foglalkozott volna. A hiba csak az, hogy R. ur ez alkalommal nem volt őszinte. Rill lapja igazán tiszta szabadelvű és független lap, ő maga is a régi gárda embereiből való, tudta, érezte, hogy ma zsidókról tisztességes hangon beszélni nem modern, nem oportun, hát másfelé nézett és másfelé vágott. Rill ur helyesen ítelt. A Verhovay iskola emberei e cikket nem hagyhatták. Ember János egy fiatal igen tehetséges tanító bonczkéz alá veszi Dr. Márki cikkét és úgy találja, hogy „Koscher“. Sokat beszél a humanismusról, népboldogításról, szabadelvűségéről és eredménye az, hogy a zsidó még sem olyan, mint más két lábu teremtés; borzasztó sok hibát talál bennük, a többi között „példátlan összetartásuk“ sat. sat. Még Ember János urtól, mint fővárosi tanítótól még megérhetjük, hogy a zsidó gyerekeket „a közös“ iskolákban külön

órákban fogja tanítani, mely okoskodásának csak konsequenciája volna. Mert ha igaz a mit ő mond, hát a gyerekeknél kellene kezdeni a külön — exerciziózást. Nem célom a már ezerszer megrágott vádakat ismételni. A cikk nem egyéb mint Verhovay lapjának bölcsessége dió-héjba foglalva. Miután Bill József egész multját megtagadná, ha ily módon, ilyen tenorban engedné a zsidókérdést az ő lapjában bolygatni, igen tapintatosan e kérdés elé bezárta az ajtót, azonban még két kántor tanítónak a nézeleit is röviden jellemezte, kóstolólul annak, mit nem mondana a szent együgyűség akkor, ha az ajtót be nem zárná. És evvel mi is buesut veszünk e kérdéstől, vajha — örökre.

Levelezések.

Montefiore levele.

Az orsz. magy. izr. tanító-egyesület elnöksége Montefioréhez annak 99. születésnapja alkalmából intézett héber szövegű üdvözlőlevélre szinte héber szövegű választ kapott, melynek fordítását a következőben adjuk:

ש"י"ל"ת

Ramsgate 5644. Cheschván hó 15-én.

Isten kegyessége jusson fejeitekre, kimagasló derék, erényes bölcs és értelmes vezetői és elnökei a Budapesten székelő tanítóegyesületnek, nevezetesen Szántó Eleázár urnak, Mendl Lajos urnak, valamint mindazoknak fejeire kik ezeket hivatalukbau segédkeznek.

Sok hála és áldás a felelet, a mire jöttetek engem megtisztelni és üdvözölni nagyrabecsült soraitokkal Cseschván hó 8. napján, életem 99. évfordultával. Fölötte kedvesek valának előttem szavaitok és ime szívem legbensőbb érzelmeivel viszem má elétek ezen soraimat hála-kifejezésül.

Hogy nemzedékeink utánuk is megtudják, mily végteten jó volt irántam az Ur azáltal, hogy kegyességet találtam szemeitekben, valamint számos testvéreink szemeiben, kik isten szavain csüggnek: meghagytam, hogy köszöntő levelők, melylyel üdvözöltek, az általam alapított „Mózes és Judith hajlék“ czimű, a Thóra tiszteletének szentelt helyiségben a becses iratok és régiségek közt elhelyeztessék.

Az örökkévaló, őseink istene tekintsen magasztos tronjától reánk és Izrael népének minden házára és nyujtson nektek fenyéből és öntsön szívetekbe szent szelleméből, hogy folytatva cselekedhessétek ami jó és helyes szemeiben, hogy hozzájárulhassatok szent tanaink magasztolására és dicsőítésére, valamennyi nép láttára, hogy megtudják a föld lakói miszerint Isten nevével neveztetünk.

Ezek szavaim mint nagyrabecsülötöktől, aki népének javáért fohászkozik.

משה

Montefiore Mózes. (s. k.)

Ezen levélhez a születési ünnepélyre vonatkozó egy angol-lapnak különös mellékletében megjelent kimerítő tudositás volt csatolva. Vajha az Ur e nagy férfiut még sokáig éltetné büszkeségünkre!

— 7 —

Tisztelt barátom!

A minap eljártam N. barátommal az engem megtisztelő megbizásod értelmében és átadtuk az orsz. magy. izr. tanító-egyesület elnökségétől vett diszokmányt Dr. Jellinek Adolf helybeli hitszónok urnak, egy kis üdvözlő-beszéd kíséretében, melyben megbízóimnak iránta ápoltt nagyrabecsülését tolmácsoltam. Dr. Jellinek ur nagy örömmel vette az őt tiszteletbeli taggá kinevező okmányt és megígéré, hogy írásbelileg is fogja megköszönni e kitüntetést.

Mélyen fajlaltuk azon körülményt, hogy a szeretve tisztelt ünnepelet daczára annak, hogy jó hangosan beszéltem, engem nem érthetett. Az utolsó betegsége óta a hallási érzéket teljesen veszté.

Hogy azonban a megbizásnak teljesen megfelejek, irtam neki mindazt ismételve, a mit szóbelileg nem érthetett.

Midőn még a megtisztelő megbizásért, a közp. választmánynak köszönetet mondok, maradtam teljes tisztelettel
Bécs, 1883. decz. 20-án. Kohn Aron.

Arad, 1883. Dezsember 20.

Tek. Szerkesztőség!

Az «Értesítő» utolsó száma az «Izraeliták története» czimű tankönyvem volt szives a t. cz. kartársaknak bemutatni, s pedig olyan állítások és következtetések kíséretében, melyeket az igazság kedvéért, nem hagyhatok szó nélkül. Nem azt mondom tankönyvem előszavában, hogy «a bibl. történetben sok oly dolgot találok, mely a tudomány felfogással össze nem egyezhető; hanem, hogy a bibliát közönségesen úgy adják elő, hogy a tanítványok az első tanfolyamokban, megtörtént dolgoknak és szent valóságoknak tanulják azt, a mit később — legalább részben — valótlan, mert lehetetlen, a józan ész és a tudománynyal meg nem egyeztető . . . meséknek ismernek föl.» Tehát nem a bibliában előforduló dolgokról, hanem ezeknek felfogása és előadásmódjáról szólok.

Továbbá nem tartom az érintett dolgokat mellőzendőknek; hanem szükségesnek tartom, hogy „a keleti képletes kifejezőmódot a nyugati egyszerűre áttegyük.“ Tehát nem valaminek mellőzését, hanem a dolgok egyszerű és észszerű értelmezését sürgetem. Nem is mellőztem tankönyvemben seumit és a biblia hamisítatlan eredetiségét és nyelvezetét érintetlenül hagytam.

Mind ezek után természetes, hogy a következtetés is az állítások sorsában osztozik. Tankönyvem a népiskolák úgy mint a középiskola alsóbb osztályai számára van írva, — persze nem olyan iskolák számára, melyekben a bibliát csak egy erkölcsbresztő mesekönyv gyanánt használják, mit se törődve avval, hogy majd a tanítvány érettebb korában jó izüt nevetni fog előbbi együgyü hiszékenységén; persze nem olyan tanulók számára, kik a bibliát csak éretlen gyermekkorukban, hanem egész életükön át, egy isteni bölcseséggel telt könyvnek tartásák.

Különben a dolog sokkal fontosabb, mintsem azt csak amugy mellékesen és fűtőlagosan lehetne tárgyalni. Tán lesz alkalmam, ha a tek. szerkesztőség szives lesz, tért engedni, egy különös cikkben illusztrálni, hogy a bibl. történetnek közönségesé vált értelmezése és előadásmódja, a tudománynyal, az észszel: a pädagogia alapelveivel, sőt a theológiával magával ellentétben állván, nem a vallásoságot, hanem a vallástalanságot idézi elő.

Megjegyzendőnek találom ezen helyen, hogy tankönyvemnek két része (bibliai történet és zsidók története) külön-külön is megjelent és szerzőnél (Arad Luiza-utca 1.) 35 krjával kapható.

Dr. Conné József.

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Ujra benyitok Önnél, és első sorban áttérek az untig megbeszélte Radó-féle olvasókönyvekre. Ezek kedvencztárgyammá váltak, jóllehet untig megbeszélteek, és mind ennek daczára találom még anyagot; min nem is kell igen csodálkozni: a tapasztalat kifogyhatatlan forrásából meritem.

Én meg nem elégedtem soha avval, ha csak mondták, hogy az érintett olvasókönyvek Herbart-Ziller-féle rendszer szerint vannak szerkesztve. Rendszerük lélektani alapját törekedtem kideríteni; de célra nem vezetett, ha csak magam olvastam a könyveket, mivel előbb utóbb beláttam, hogy nekem csak az anyag választása és ennek csoportosítása imponált, én csak a centraló módszer szerint csoportosított anyagot láttam benne, mely a gyermek gondolatköréhez kötve képes lesz egymást támogató képzeteket ébresztetni és ezeket egy szilárd folyton táguló félben levő ismeretkörre egybeforrasztani.

Folyton tétováztam, mindig kész voltam itéletemet elfogultnak tartani, elfogultnak azért is, mivel Herbart eszmei szemeim előtt lebegtek, és gondolám: «Hát ha a könyvek ezeket még sem közelitik meg?»

Ha lélektani alapra fektetett rendszer szerint dolgozták, gondoltam tovább, szóljon a könyv maga a gyermek kezében, érvényesüljön lélektani jogosultsága maga és a gyermek közti viszonyban.

A könyv szolt is. Rendszerének megfelelő tárgyalásnál tapasztaltam, hogy két egymáshoz tartozó olvasmányból felvett képzetek és képzetsorok így csoportosulnak a növendék lelkében, hogy oly tömörült egészet képeznek, mely bármely vizsgáló kérdés által könnyen reprodukáltatik.

A könyvnek azon előnye is van, hogy anyaga köré igen könnyen lehet a többi elemi tárgyakat csoportosítani. Ezen előny kimerítőleg kizsákmányolva azon tapasztalatra vezet, hogy szavaink egyike sem oszon el nyomtalanul a tanulók mellett. Ismeretkörük oly szerkezetű lesz, hogy felvéve a rokon ujat mindig tágul.

Imént tapasztaltam, hogy az V. osztály tanulói — hol kénytelenek vagyunk még a Gáspár-féle olvasókönyvet használni — kölcsön kérték a IV. osztály tanulóitól az olvasókönyveket, melyekből — mint alkalmam volt meggyőződni — szabad óráikban előszeretettel olvasnak, azt is vettem észre, hogy felnőtt emberek is szeretnek e könyvekkel foglalkozni.

Ezen előnyöknél fogva érvényesül a könyv lélektani jogosultsága melyről a jövő számban az igen tisztelt szerkesztő úr engedelmével egy külön közleményben behatóan akarok szólni.

* * *

A költségvetés maig még nem tárgyalatott a hitk. képviselő gyűlésben, azért még nem irhatok a tanítók fizetésének javításáról.

Az iskola-szakosztály tagja Ebenspanger Lipót ur, följánlott 20 frtot tantestületünk azon tagjának megjutalmazására, ki az isk. takarékpénztárt szép sikerrel vezetni fogja. Ebenspanger úr érdeklődik egyáltalában közérdekek iránt.

Nagy-Kanizsán 1883. évi november hó 20-án.

Viszontlátásra
Öregfy.

Irodalom.

Vezérfonal a népiskolai „Aur tauró venér miczvóh“ izr. ifjuság vallásoktatására. Megjelent Győrött. kiadja Grosz Gusztáv. Ezen káté — vezérfonalnak ugyan tévesen neveztelett — a zsidó hit- és erkölcsant, a bibliai történetet a sinai hegyen történt kinyilatkoztatásig kérdések és feleletekben, 34 oldalon és 3 szakaszra osztva, tartalmazza. Az első szakasz bevezetésül a vallásról általában, a prófétákról és Mózesről, a második, Isten és tulajdonairól, a bibliai történetekről és a harmadik a tizparancsolatról értekeznek. Az utolsó szakasz 34. oldalán a tanulás előtti és utáni ima foglaltatik. Magában a külső alak, miszerint a tananyag kérdések- és feleletekben feldolgoztatott a könyv hasznavehetőségének ártalmas, a mennyiben népiskolai tanítványainkkal **az elbeszélő alakban** előadott esemény alapján ismertetjük a hit és erkölcsantani tétételeket, főleg a bibliai történetből merítve a tárgyat.

Utóbbiból folyólag az első szakasz egészen kimaradhatott, vagy zárszakasznak helyezhető volna el, miután 6—7 éves gyermekeknek Mózesről a vallás fogalmáról és a prófétákról csak nem beszélhetünk és minden szerzőnek a tananyag leghelyesebb felosztásra főszulyt fektetnie kell. A második szakasz, a bibliai történet azon részével foglalkozván, a melyik a népiskolai ifjuságnak nyújtandó vallás- és erkölcsant szabályok forrása, egyetlen egy pontban sem érinti Ábrahám ember- béke- és vendégszeretetére vonatkozó történeteket, ósanyáinkat meg nevükön sem ismerteti, és Mózes születése valamint még egynehány fontos adat említésre sem méltatvák benne.

Azt hiszem ily anyagnak még a legkisebb dióhéjba szorított és a népiskolának szánt tankönyvből sem szabad hiányoznia és eltékvén, hogy fent említett részletek az ó-testamentum fő tárgyait képezik még számos erkölcs- és hittant tetel is kimaradt az által.

Utóbbiak ugyancsak kivételesen és nem is az illó helyen fordulnak elő, sőt Isten tulajdonai egyfolytán, a világteremtés után 2 oldalon elősorolvák és némileg magyarázva, míg azokról más alkalomnál szó sincsen.

Egyedül a III. szakasz az, a melyben a 10 parancsolat és az azokból levonható sarktételek logikai és a módszertannak megfelelő összefüggésben ki vannak fejtve, a mi ugyan a II. rész rovására történt, mivel amaz az ugyis összeirott anyag ²/₃ át teszi.

Tekintetbe véve, hogy a hit- és erkölcsant tanítására a legnagyobb szulyt kell fektetni, valamint annak sikeresebb elsajátításához csak is jeles tankönyvek alkalmasak, milyenek például első sorban a bpesti izr. hitköz- ség által kiadott „Hittant“ a Löw — Zsengeri-féle stb. ezen ujonnan megjelent vezérfonal vagyis 12-kros káté népiskoláinkba való behozatal végett nem ajánlható.

Lövy Izr.

EISLER PÁVID

szül: 1813. augusztus 20-án. — megh. 1883. december 16-án.

1813. évi augusztus 20-án született Nagy-Vázsonyban, Veszprém megyében gazdag és tekintélyes szüléknek legifjabb, gyenge testalkotású fiok, kit csak a szülői gyöngéd szeretet, feláldozó fáradozása és varázsa tart-

hatott meg az életnek, valamint a természet egyik mysteriuma: a gyermek nyolczéves koráig csecsszopo volt.

Anyja, legkisebb csemetéjét, melyet végtelen gondal felnevelt, és a mely most csodálatosan erőteljessé fejlődött, leirhatatlanul kényeztette; atyja, félmivelt, de tulszigoru vallásos férflu korán hozzálátott, hogy ezen kedvenczfíát kissé korlátolt felfogása szerint neveltesse. A legkitünőbb tanítók lettek nevelői, s minthogy szerét tehette, állandóan két magántanítót tartott házánál fia részére, egyiket a vallási, másikat a világi tanulmányok ápolása czéljából.

Ily gondos nevelés-oktatás mellett, gondolható, hogy a szerdülő fiu szellemi tehetségei rendkívül és gyorsan kifejlődtek úgy, hogy tizennégy éves korában, atyja abbeli elhatározása következtében udvarmesterétől kísértetvén Jesihába ment. Néhány évi jesibalátogatás után, és miután — mentorával történt meghasonlása folytán — ez utóbbi lemondását adta be, atyja pedig nem akarta önmagára hagyatva, felügyelet nélkül idegen helyen hagyni, a körülbelül 18 éves Eisler Dávid visszakerült a szülői házba.

Eleitől fogva a kereskedelmi pályára lévén szánva atyja részéről, most mint kereskedő-gyakornok lépett atyja igen terjedelmes és többágú üzletébe, és — noha a kereskedő ismeretkörét meghaladó általános műveltséggel birt — ügyetlensége vagy talán eszejárásával össze nem férő foglalkozása iránti ellenszenve által előidézett kedvetlensége az üzletnek tetemes veszteségeket okozott. Egyébiránt is apja nem szívelhetvén fiának tán kissé «szabadelvü» életmódját és magaviseletét, ő maga pedig természeténél fogva vem barátkozhatván még ellenszenves foglalkozásával, a tanítói pálya iránti hajlamból — mint afféle mindenre termett «zsidó egyetemes lángész» — felcsapott tanítónak; a mi a negyvenes évek elején, vagy tán a harminczasok utólján történhetett.

Elég elfogulatlan volt belátni, hogy szakszerű előkészület nélkül választott pályáján sikeresen nem haladhat — ha mindjárt általános és vallási tudományokban a néptanító ismeretköre színvonala fölött ki is magaslott — szakképzettség nélkül; miért is első tanítói állomását Apostagon foglalván el az akkori apostagi öreg rabbi aegise alatt a ki méltatottunk atyjának meghitt barátja volt, megkezdte buzgó működését **oktatva és oktatódva** oly sikerrel, hogy a harmadik évben már a főtanítóságot rábizta hitközsége és egy további év multával történt távozásakor teljes elismerését fejezte ki neki okmányilag. Ez időszakban elméleti tanulmányának főtárgyát képezte Baeneke akkori időben ujdonatuj paedagogiája. Általában ezen hitközségben töltött egész ideje nagyon képzőleg hatott reá Igy többek közt kötelességei közzé tartozott minden második szombaton előadásokat tartani megnöttek számára; a mi nagyon üdvös serkentesére szolgált.

Ezek után majd mint házi nevelőt, majd mint nyilvános tanítót, majd meg mint önálló nevelőintézet tulajdonosát látjuk fel- és kitünni hazánk különböző városaiban, mindenütt az elismerés úgy erkölcsi mint anyagi jeleiben részesítve. Azonközben atyja, ki Veszprémbe költözött volt, meghalt kedvezőtlen vagyoni állapotot hagyván maga után. Fia hazasiet és a családi valamint vagyoni kedvezőtlen állapotokat látva, lemond a csekély örökségről és végleg tanítónak marad.

Elég okos volt a zsidó tanítónak rögös és sanyarú állásával szemben családöt nem alapítani, hanem önként nőtleniségre kárhoztattá magát. Néhány oldalrokonának még él.

1848-ban Pesten találkozunk vele, a hol dologtalanul ácsorgott és márczius előtti heves mozgalmakban ugy Táncsics Mihály kiszabadításában részt vett. Majd megunván a tétlenséget és izgatottságot előbb Pesten vállal nevelői állást aztán a vidékre ment tanítónak, míg végre sok hányatás után 1860. év tavaszán ide Nagy-Körösre vetődött; 1865 körül lani-tóképesítő vizsgát tett Budapesten az izr. tanító képző intézetben, miután a Benisch által rendezett póttanfolyamban részt vett volt, de az arról adandott oklevelet ki nem kapta, mivel a tanfolyamban nem vett részt végig.

Az óta itt működött áldásteljesen s oly sikerrel, hogy a helytartó-tanáctól elismerő okmánynyal jutalmaztatott; egészen f. é. jul. hóig a mikor őt, a ki életében soha beteg nem volt, első és egyszersmind utolsó betegsége ágyhoz szegezte, míg majdnem hat havi, kínos szenvedés után 70 éves korában fáradtság teljes, földi pályafutását elvégezvén oda költözött, a hol „a szolga szabadabb gazdájánál.

Jellemzésére nézve kiemelendő, hogy kedélyes, társaságkedvelő, s amellött magába zárkozott s nem közlékeny volt, tanítványai szigorú bánatmódja daczára felettéb szerettek; de ő is szerette őket viszont atyailag. Folyvást munkálkodott önmivelődésen és a tanítói állás korszerű haladásában résztvenni. Mikor a 60-os években hazai nyelvünk ismét visszahelyeztetett jogaiba, ő, a kinek anyanyelve kizárólag a német volt, előhaladt korának tekinteten kívülhagyása mellett, nagy fáradsággal tanulta a magyar nyelvet s abból vizsgálatot is kiállott, de csak oly sikerrel, hogy mindvégig csak törte a magyar nyelvet Egyesületünknek egyik legrégebb tagja volt, az egyesület minden ügyeiben élénken részt vett; de soha a nagy szót nem vitte. Egyesületünk újabb kiadványai, irányelvei helyességét elismerte ugyan, de a kivített nem sikerültek tartotta, a miért azok nem voltak inyére, mindazáltal saját meggyőződését alárendelte az egyesület érdekeinek és ezen kiadványoknak az iskolába leendő behozatalában őszintén és sikeresen hatott. Szelid, majdnem gyenge és önzetlen volt; de a tanítói állás méltóságának védejmében öntudatosan tűzbe jöhetett.

Ilyen volt ezen derék tanférfiu, kinek földi porait f. hó 16. napján a hitközség és a városi közönség színejavának valáskülönbség nélkül őszinte részvéte mellett öröknyugalomra tettük, kinek hokros érdemeit mindenki és legutoljára az elhunytak ravatálánál a kecskeméti izr. hitközség érdemes főrabbija velős gyászszónoklatában és utána Klauber János kartársunk mondotta bucsuztatójában elismerték és méltatattak.

Béke és áldás lengjen porai föllött!

Rottenberg Izsák.

FASSEL HIRSCH B.

született 1798. — meghalt 1883.

Magyarország zsidó Talmudtudósaink legnagyobb herosa mult ki N.-Kanizsán, december 26-án. Ezen gyászhir az egész országban és ennek határain messze tul általános részvétet keltett. Hiszen benne letünt a magyar zsidóság azon csillaga, mely fényével dicsőséget árasztott az egész zsidóságra.

Fassel H. B. ugymint Sváb és Löw Morvaországban született és mindhárman a magyar zsidóság diszévé lettek. Boskovitzban 1798-ban

született és mint szegény, igen jámbor szülőknek fia, századunk első tizedeiben Pozsonyban járt a híres Schreiber talmud előadásaihoz. Már 20 éves korában elnyerte a rabbiképesítő okmányt. Miután egy gazdag kereskedő leányát nőül vette, a kereskedői pályára lépett; de többet foglalkozván a könyvekkel mint az árukkal elveszte egész vagyonát. Gazdag ipja másodizben adta meg neki a hozományt, de ez is csakhamar oda ment a hóvá az első. Ekkor — 1835-ben — megválasztá őt Prosznitz zsidó hitközsége rabbi-jának. Itt megkezdte F. hitujító működését oly mérvben és oly tudományos alapossággal mint Mendelsohn óta senki, miáltal az orthodox zsidóság gyűlöletét nagy mérvben magára vonta. 1845-ben megjelent tőle „Veschofte hoédoh” című nagy jelentőségű mű, mely a talmud jogtételeit az országos törvényekkel egyeztetve és összhangzásba hozta. E mű három kiadásban jelent meg és több európai nyelvben fordítottatott le. E műért nyerte el az arany érdemkeresztet.

Később az ötvenes évek kezdetén írta F. azon epochalis röpiratot, melyben a zsidó isteni tisztelet reformálását sürgette. Ezen irat élénk mozgalmat keltett a neologok közt, és az orthodox zsidók közt valóságos forradalmat. Ez időtől kezdve az üldözés tárgyává vált Morvaország zsidóságának.

Nagy örömmel fogadta tehát a n.-kanizsai hitközség meghívását és 1852-ben tartotta ott mint rabbi székfoglaló beszédet. Mint kitünő szónok hamar nyerte hiveinek tiszteletét és nagyrabecsülését. Itt írta meg a «Czedek umispot (igazság és jog) című remek művét, melyben a Talmud és általában a rabbinikus törvényhozás jogkérdéseit úgy tárgyalta mint senki előtte. Fassel összes iratai egy egész könyvtárt teszik.

Két évvel ezelőtt helyezte őt a n.-kanizsai hitközség nyugalomba és azóta kizárólagosan irodalmilag foglalkozott, míg a halál szellemi tevékenységének és drága életének végét vetett.

Hült tetemei általános részvétellel és a gyászoló n.-kanizsai hitközség rendezte nagy ünnepélyességgel december 30-án örök nyugalomra kísértettek.

Béke hamvainak!

Egyleti élet.

Az elnökség a központi választmány m. é. november 18-án hozott határozata értelmében egy körlevelet bocsátott a vidéki választmányi tagokhoz, melyet a mult számban közöltünk. Ezen körlevél örvendetes szellemi mozgalmat indított a hazai zsidó tanitóság különböző köreiben. Számos vidékről értesítettek már bennünket alapszabályaink 19. §. értelmében egybehívott és többnyire nagy érdeklődéssel lefolyt ülésekről, melyek a zsidó tanitóság diszére válnak Így Győr-Szigeten a derék Schön Bernát kartársunk elnöklete alatt, Nagyságos Dr. Vargyas Endre kir. tanfelügyelő és számos diszes közönség jelenlétében a tanítói névnek diszére való tanácskozmány tartatott. Alább következik az erre vonatkozó bővebb értesítés.

Trencsinben, Szőlönokon, Czegléden és másutt is tartattak ülések és reményljük, hogy az ország minden vidékében hasonló élénkséggel fognak értekezni a magyar zsidó tanitóság napi renden álló kérdései fölött.

* * *

Az országos magy. izr. tanítóegyesület győrvidéki köre 1883. december hó 24-én tartá Győrött alakuló gyűlését. Jelen volt: Vargyas Endre kir. tanfelügyelő, Schön B., Baumgarten Samu, Fischer József, Pfeiffer Mór,

Weinberger Rózsa, Stern Sarolta, Szógyi Vilmos Győrből, Galanthai Bernát, Schachter Károly, Braun David, Győrszigetről, Roth Ede és Stier Ignátz Mosonyból, Leszlauer Róza Kapuvár, Engel Samu Téth, egy fővárosi és két vidéki lap tudósítója.

Az értekezletet Schön Bernát, mint az országos tanítóegyesület választmányi tagja a következő rövid, néhány szóval nyitotta meg: Mélyen tisztelt kartársak! Az országos magyar izr. tanítóegyesület egyenes megbízásából bátorkodom t. kartársakat a mai szünnapra általam kitűzött értekezletre egybehívni. Örülök, hogy szerény meghívásom folytán ily szép számmal megjelenni sziveskedtek.

Talán nem csalódom, ha feltételezem, hogy országos egyesületünk szent célja és a tanítók anyagi- és erkölcsi állásának biztosítása ügyében eddig kifejtett tántorithatatlan buzgalma és erélye vezérelte Önöket akkor, amikor itt, körünkben megjelenni elég lelkesek voltak. Azért fogadják első sorban is forró üdvözetemet az egyesület nevében. Legyenek meggyőződve, hogy az egyesület élén álló férfiak nem fognak letérni a bevágott ösvényről, — nem fogják elhagyni az általuk eddig magasra lobogtatott zászlót soha, vagy legalább addig, míg fölöslegessé nem válik a harcz. De legyenek egyuttal meggyőződve arról is, hogy derék, edzett harczosaink nagy figyelemmel kísérik a vidék mozgalmait. Mert, valamint a szív csak addig dobog, míg a vele érintkezésben álló ereken pezseg a vér, úgy az ország szívében, a központban csak addig felelhetnek meg az egyesülethez kötött igényeinknek, — míg a vidéki tanítók körében pezsdülő élet nyilvánul. Én teljesen meg vagyok győződve arról, ha országszerte a körök megalakulnak és minél több vidéki tanító lép az actióba, úgy teljes joggal mondhatjuk. Magyarországon zsidótanítók egylete nem volt, — hanem lesz; Ezek után a frázisok tömkelegében borongolni nem szeretvén, az egyesület nevében hangoztatott üdvözethez őszinte tanítói szívemből fakadt érzelmeim sugallatát is kapcsolva az értekezletet megnyitottnak nyilvánítom. (Éljenzés.) Schön: Mielőtt napirendre térnénk, felkérem a t. értekezletet, kegyeskednék a mai értekezlet jegyzőkönyvének vezetésével valakit megbízni. Az értekezlet jegyzőkönyvének vezetésével Szógyi G. Vilmos győri tanító bizatott meg.

Az értekezlet első tárgyát a kör alakítása képezvén Schön olvassa az »Országos magyar izr. tanítóegyesület felsőbb helyen jóváhagyott alapszabályainak keretén belül készített alapszabály-tervezetét, mely némi, nem épen lényeges módosítással a következő szerkezetben fogadtatott el:

Az országos magyar izr. tanító egyesület győrvidéki körének alapszabályai. *)

I. A kör célja.

1 §. A kör célja egyesíteni a győrvidéki zsidótanítókat és buzdítani őket az országos egyesület támogatására.

b) Meghatározni a használatba veendő tan- és olvasókönyveket.

c) Ezmét cserélni a központi bizottság részéről időnként érkező kérdéseket illetőleg.

d) A kerületben lakó egyesületi tagok által támogatás végett benyújtandó folyamodványokat véleményezni.

e) A vidék kiváló egyéniségeit, kik a tanügy emelése körül fáradoznak, az egyesület figyelmébe ajánlani.

f) Az egyesületnek pártoló és alapító tagokat szerezni.

*) Ezen alapszabályok fölött a központi választmány megkezdte a tárgyalást mivel kívánatos, hogy az ország különböző vidékeiben a körök egyöntetűen szervezzenek; tehát még nem jogérvényesek.

II. Eszközök a cél elérésére.

Az egyesületi kör céljainak elérése tekintetéből:

a) Minden évben a megye vagy ezen kívül eső bármely kisebb-nagyobb községben gyűlést tart, melyben minden a vidéken működő zsidótanító, még, ha nem is tagja az országos egyesületnek, részt vehet.

b) A kör ülésein az egyesület által kitűzött tárgyakon kívül egyéb a zsidóiskolát érdeklő dolgok is képezhetik a tanácskozás tárgyát.

c) Tanító és község közt netalán felmerülő vizás ügyekben a kellő törvényszabta lépéseket megtenni.

d) Végre a vidék hitközségeinek és a tanügy barátainak az egyesületet pártfogás végett figyelmébe ajánlani.

III. A kör vezetése.

A kört vezeti:

a) Az egyesület vidéki választmányi tagja.

b) 1 pénztárnok.

Az egyesület választmányi tagja a kör ülésein elnököl, jegyzőkönyvet vezet és a kört a központban képviseli.

A pénztáros az egyesület tagjai részéről az évi járulékot akár havi részletekben beszedi és nyilvános nyugtázás végett a központhoz beküldi. Jelen alapszabály tervezet a központi bizottság elé-jóváhagyás végett beterjesztendő.

Jelen tervezet egyhangulag elfogadtatván, az egyesületi kör pénztárosának Pfeiffer Mór győri tanító választatott meg és az országos tanítóegyesület rendes tagjai sorába lépett: Weinberger Rózsa, Stern Sarolta Győr, Lészlauser Rózsa Kapuvár, Schiller Berta Mosony, Baumgarten Samu, Pfeiffer Mór, Fischer József, Szőgyi G. Vilmos Győr, Roth Ede, Stier Ignác Mosony és Engel Samu Téth. A többi jelen voltak már régi tagjai az egyesületnek.

Schön örömmel constatálván a szép eredményt a kört megalakultnak nyilvánítja és nyomban felveti a kérdést: Vajjon hajlandók-e az egyesület tagjai az egylet által kiadott olvasókönyveket jelen szerkezetökben illető iskoláikban használat végett bevezetni, esetleg mily módosításokat kívánnának azokon egy újabb kiadás alatt ejtetni?

Rendkívül érdekes és tanulságos vita fejlődött, melynek eredményeként határozatilag kimondatott: »Radó Vilmos olvasókönyvei ugy rendszerek, mint zamatos magyarságok tekintve azonban, hogy mi bibliai oktatással tul vagyunk terhelve és azonkívül még hittan tanítására is kényszerítettünk, tekintve továbbá, hogy a zsidók ujabbkori történetéből mi viszonyaink között keveset, vagy épen semmit sem közölhetünk tanulóinkkal, ha csak ezt az olvasókönyv alapján nem tehetjük, Radó könyvei pedig ez érdemben anyagot nem nyújtanak, kívánnék, hogy az olvasókönyvben rendszeresen feldolgozott biblia történet abból teljesen kihagyassék és ennek helyébe képek a zsidók ujabbkori történetéből vétessenek föl.« Szerző adjon közben apróbb rajzokat oly férfiak életéből, kik, zsidóletükre a haza védelmében, a nemzeti irodalomban, vagy akármely más téren bokros érdemeket szereztek maguknak. Így például, miért nem tudna valamit a zsidógyermek egy Löw, Schwab, Vámbéri, Kiss József, Szegfy Mór, egy Sonnenthal, Barnai, egy Wahrman, Mezei Ernő, egy Montefiore, báró Hirsch, Rotschild, Colm Albert, Cremieux, Lewin s. a. t. jeleseinkről?

A szidur egyetlen a maga nemében. De több apróság hiányzik benne és fölötte drága. Azért kívánatos volna a hiányokat akár petitbetűkkel is

pótolni és az árát amennyire csak lehet, leszállítani. Végre Schön Bernát egy nagyobb szabású és a zsidóiskola fejlődési viszonyaira vonatkozó munkájának egy részét mutatá be, mely általános tetszésben részesült és a nagy szorgalommal irt műnek kiadására buzdítottatott annak szerzője.

A jövő körülés helyeül Mosony tüzetett ki. Egyik tárgya leend »A héber nyelv tanítása a biblia alapján.« Előadó Schachter Károly győrszigeti néptanító. Evvel a gyűlés végét ért volna; de most fellált **Vargyas Endre**, ki az egész értekezletet nagy figyelemmel végig hallgatá és remek beszédben buzdítá a jelenvoltakat kitartásra és ernyedetlen munkálkodásra. A lelkes buzdító és az ékesszólás minden kellékeivel előadott remek beszéd a lehető legjobb hatással volt. Gyűlés után közébedünk és egyáltalán jó napunk volt. Sok hasonlót kívánunk mindenkinek.

Deczember hóban fizettek tagdíjt:

Pártoló tagok: Dr. Bacher Vilmos Bpest 5 frt.,

Rendes tagok: Fantus Sámuel Ujvidék 4 frt., Marsik Fülöp Albert-Irsa 4 frt., Kleinwald Lipót Ó-Becse 2 frt., Deutsch Sámuel Ó-Becse 2 frt., Scheer B. Baja 4 frt., Pfaufeder Márk Illava 2 frt., Weisz Mór Dombóvár 2 frt., Stern Dávid Dombóvár 2 frt., Vadász Zsigm. Verebély 2 frt., Révai Miklós Losonc 4 frt., Schwarz Lipót Kassa 4 frt., Elek József Szentés 2 frt., Dobozi Jenő Szentés 2 frt., Havas Károly Rév-Komarom 2 frt., Spitzer Lipót Nograd Szécseny 2 frt., Baum Fülöp Veszprém 2 frt., Németh Márk Kajaszó Sz.-Péter 2 frt., Duneitz Simon Ta. Abád 2 frt., Róder Adolf Szombathely 2 frt., Wittenberg Vilmos Tata 4 frt., Herzteld Jakab Tata 4 frt., Kirz József Bpest 4 frt., Lilienthal Miksa Jászárokszállás 2 frt., Metzl Henrik Rózsahegy 1 frt., Spitzer József Baja 4 frt., Kiss Vilmos D. Pentele 4 frt., Rottenberg Mór Noe Kassa 4 frt., Szántó Illés Kecskemét 4 frt., ~~Szentág~~ Jenő Szolnok 2 frt., Deutch Imre Ürmény 2 frt., Baumhorn Ede Szolnok 2 frt., Füchsl Márk Liptó Szt.-Miklós 4 frt., Láczer Samu Kis-Körös 2 frt., Beer Mór Ada 4 frt., Presser József Ny. Zsambókrét 2 frt., Baumgarten Simon Miskolcz 4 frt., Sächter Károly Győr-Sziget 4 frt., Katz Henrik Liptó Szt.-Miklós 2 frt., Strausz Zs. Tapolcza 3 frt., Schlesinger A. Erd 2 frt., Buxbaum Henrik Pozsony 2 frt., Pollak Albert Pozsony 6 frt., Adler Jakab Pozsony 2 frt., Szimányi Adolf Puchó 4 frt., Neufeld Gusztáv Érsekújvár 3 frt., Krausz Salamon Lengyeltóty 2 frt., Heller A. Lipót Czabaj 2 frt., Munk Béla Trencsén 4 frt., Rosenzweig Arnold T. Sz. Márton 4 frt., Spitzer Ignác Battonya 4 frt., Schlesinger Ign. N. Bajom 2 frt., Klingenberg, I. Pécs 2 frt., Weisz Gábor Czegléd 2 frt., Lichtenstein Zs. Nemes Déd 1 frt., Neuberger Samu Máté Szalka 2 frt., Kornfeld Gyula Bpest 4 frt., Heilpern Benő Szerdahely 2 frt., Duneitz Dávid D. Pataj 3 frt., Kohn József Szenicz 4 frt., Klein Fülöp Pápa 4 frt., Stárk Mór Szenicz 4 frt., Knopfler Sándor S. A. Ujhely 2 frt., Singer Izrael S. A. Ujhely 2 frt., Bogner Jakab Vác 2 frt., Gutman Vilmos Versecz 3 frt., Adler József Tornóc 2 frt., Fischer Ign. Verbi 2 frt., Dr. Conné József Arad 1 frt., Grün Jakab Paks 4 frt., Stricker Simon Baja 2 frt., Wilhelm József Kolozsvár 4 frt., Hirsch Bernát Cs. Somorja 2 frt., Fleischman Izr. Zsambék 4 frt., Grosz Gusztáv Sz. Tamás 2 frt., Hahn Adolf Pozsony 4 frt., Blum Sal. Uj-Verbász 4 frt., Blum Joachim Uj-Verbász 4 frt., Stern Izidor Vörösmarth 2 frt., Weisz Miksa Galgócz 3 frt., Rabb David Karczag 2 frt., Weisz Pinkász Halas 2 frt., Schulhof L. Ómorovicza 2 frt., Redlich Mór Boldogasszony 2 frt., Kohn Simon Miskolcz 3 frt., Leitersdorfer József L. Rózsahegy 2 frt., Rosenfeld Izidor Nagyszombat 4 frt., Neuberger Lipót Nagy-

szombat? Schwarz Samu Nagyszombat 2 frt., Braun József Tiszaföldvár 2 frt., Löwy Antal B. Tapolya 4 frt., Fischer Márk Bpest 2 frt., Flesch Miksa Bpest 2 frt., Reich Ignác Bpest 2 frt., Oblat Mór Bpest 4 frt., Halász Nathán Bpest 4 frt., Zsengeri Sám. Bpest 2 frt., Deutsch Henrik Bpest 4 frt., Lederer Abraham Bpest 4 frt., Mandl Lajos Bpest 4 frt., Becher Jakab Bpest 2 frt., Dux Armin N. Szalonta 4 frt., Szép Lipót Veszprém 4 frt., Margarethen Izrael Ungvár 2 ft., Herzog Bernát Pucho 1 ft., Handelsman Leo Szabadka 2 ft.

1884 évi januárban fizettek tagdíjat Pártoló tag: Auspitz Adolf Nagyvárad 5 frt., Wurmfeld Ignác Körmend 2 frt., Gere Antal Solt 2 frt., Hirschler Dávid N. Vázsony 2 frt., Dux Armin N. Szalonta 2 frt. Zsoluai Anna k. a. Tapolca 2 frt., Bánóczi tanár Budapest 5 frt.

Vegyesek,

— **A czimlapot, tartalomjegyzéket és névsort a legközelebbi számhoz fogjuk mellékelni.**

— **Vitt Manó** derék hitrokonunk és pártoló tagunk a magas kormánytól a váci tankerület iskolalátogatójává neveztetett ki. Benne az iskola, melynek ügyeit különben már évek óta különös érdeklődéssel figyeli és támogatja, egy buzgó, jóakaró és tevékeny barátta talált. Üdvözljük tehát a váci tankerület iskoláit ez aquisicziójához, valamint Vitt urat a magas kormánytól nyert bizalomhoz.

— **Leimdörfer Ede** volt tatai tanító részére, ki most köruton van az országban. S.-A.-Ujhelyen az izr. tanítótestület 15 frt 52 krt. az unghvári pedig 20 frt 60 krt gyűjtött.

— **Altmann Mór** derék tanító N.-Kanizsán, egyesületünk buzgó tagja és „értésitőnk“ szorgalmas levelezője (Óregfi) értesülésünk szerint eljegyezte a bájos, szeretetre méltó Weisz Szerafina kisasszonyt ugyanott. Fogadják mindketten szívök e szép frigyéhez a legőszintébb szerencsevánatainkat.

— **Felhívás adakozásokra:** A magyarországi tanítók árvaházára gyűjtő bizottságtól, és a szepesi tanítóegyesülettől a létesítendő szeretetház céljára, beküldettek felhívások gyűjtő iverk kíséretében. E két intézmény czime eleget mond. Nem szorul külön ajánlásunkra; tehát csak adakozunk, kiki tehetsége szerint!

— **Szegény gyermekek felruháztatása.** A tél beálltával, mikor a természet működése szünőfélben van, az irgalomnak tag tere van ember-szerető cselekedetekre. Jótékonyági intézményeink egyik neme a szegény iskolás-gyermekek meleg téli ruhával való felruháztatása, mely újabb időben mindinkább hívókra talál országszerte. Egyletek és egyesek gyűjtenek, szereznek, adakoznak és felruháznak százakra menő gyermekeregeket. A főváros minden kerületében, majd minden iskolájában volt ruhakiosztás. Így történik ez a vidéken is: Szegeden, Pécsen, Debreczen, Pápán stb. (Pápán a zsidó tantestület vezeti az ugynevezett „Mahlbisch-Arumim.“ egyletet szép sikerrel.) Mindenütt vannak szegény gyermekek, jómodu és jószívü gyermekbarátok. Korunk örvendetes jelenségének regisztráljuk.

Szerkesztői posta.

K. J. Pécs. Talán lehetséges még egy kis mozgalmat indítani? Szellemi termékenységének új gyümölcsét kérjük megismertetésre. Köszönjük a helyi tudósításokat.

Nyom. GARAI MÓR, Budapest, Károly-körut 3. Huszárház.